

ISSN 2409-6415

Електронне
науково-практичне
фахове видання

2025 / № 134

Журнал східноєвропейського права

(Протокол № 3 від 08 жовтня 2013 року)

Включено до Переліку наукових фахових видань України
(Наказ Міністерства освіти і науки України від 15.04.2014 № 455)

ISSN 2409-6415

Журнал східноєвропейського права внесений до HeinOnline

Проблематика: висвітлення результатів фундаментальних та прикладних наукових досліджень, дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук з актуальних проблем становлення та прагматичного розвитку східноєвропейського права в умовах глобалізаційних викликів

Галузь науки: юридичні науки

Періодичність: щомісячно

Головний редактор: Мосьондз Сергій Олександрович, доктор юридичних наук, професор, виконуючий обов'язки ректора ПВНЗ «Університет сучасних знань»

Відповідальний секретар: Соколан Тетяна Сергіївна, кандидат юридичних наук

Члени редколегії: **Мельник Роман Сергійович**, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри адміністративного права, Київський національний університет імені Тараса Шевченка **Янчук Артем Олександрович**, доктор юридичних наук, професор, державний секретар, Міністерство охорони здоров'я, **Кузьменко Оксана Володимирівна**, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри теорії та історії права, Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», **Личенко Ірина Олександрівна**, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри цивільного права та процесу, Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка», **Чорна Вікторія Григорівна**, доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри адміністративного права і процесу, Державний вищий навчальний заклад «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана», **Губанова Тамара Олексіївна**, доктор юридичних наук, професор, директор, Приватний вищий навчальний заклад «Фінансово-правовий коледж», **Книш Сергій Володимирович**, кандидат юридичних наук, юрисконсульт, Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, **доктор Егле Білевічюте**, член Комісії з розгляду адміністративних спорів Литви, професор Університету Миколаса Ромеріса, (Вільнюс, Литва), **доктор Тома Бірмонтіен**, професор Лабораторії правосуддя, Лабораторії прав людини юридичного факультету Інституту публічного права Університету Миколаса Ромеріса, (Вільнюс, Литва), **доктор Агне Тваронавічієн**, Лабораторія соціальних технологій, Лабораторія посередництва та сталого розв'язання конфліктів юридичного факультету Інституту публічного права Університету Миколаса Ромеріса (Вільнюс, Литва)

Адреса редакції: вул. Велика Васильківська, 57/3, м. Київ, Україна, 03150

Тел.: +38 (063) 758 57 24

E-mail: easternlaw.ua@gmail.com

Сайт: <http://easternlaw.com.ua>

(Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine of 15.04.2014 No. 455)

ISSN 2409-6415

The Journal of Eastern European Law is included in HeinOnline

Issue: lighting the results of basic and applied research, dissertations for the degree of doctor and candidate of sciences on current issues of establishment and pragmatic development of Eastern European law within globalization challenges

Branch of science: jurisprudence

Frequency: monthly

Editor in Chief: Mosondz Serhii Oleksandrovych, doctor of juridical sciences, professor, acting rector of the Private Higher Educational Establishment “The University of Modern Knowledge”

Secretary in Charge: Sokolan Tetiana Serhiivna, candidate of juridical sciences

Members of the editorial board: **Melnyk Roman Serhiiovych**, doctor of juridical sciences, professor, head of the Department of Administrative Law of Taras Shevchenko National University of Kyiv, **Yanchuk Artem Oleksandrovych**, doctor of juridical sciences, professor, state secretary, the Ministry of Health, **Kuzmenko Oksana Volodymyrivna**, doctor of juridical sciences, professor, professor of the Department of theory and history of law at the State Higher Educational Establishment “Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman”, **Lychenko Iryna Oleksandrivna**, doctor of juridical sciences, head of the Department of Civil Law and Procedure at the Training and Scientific Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovative Education of Lviv Polytechnic National University, **Chorna Viktoriia Hryhorivna**, doctor of juridical sciences, associate professor, associate professor of the Department of Administrative Law and Proceeding at the State Higher Educational Establishment “Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman”, **Hubanova Tamara Oleksiivna**, doctor of juridical sciences, professor, director at the Private Higher Educational Establishment “Financial and Law College”, **Knysh Serhii Volodymyrovych**, candidate of juridical sciences, legal counsel, Lesya Ukrainka Eastern European National University, **Dr. Eglė Bilevičiute**, member at Lithuania Administrative Disputes Commission, professor at the Mykolas Romeris University (Vilnius, Lithuania), **Dr. Toma Birmontien**, professor at Justice Laboratory, Human Rights Laboratory of Faculty of Law of Institute of Public Law, Mykolas Romeris University (Vilnius, Lithuania), **Dr. Agne Tvaronaviciene**, Social Technologies Laboratory, Mediation and Sustainable Conflict Resolution Laboratory of Faculty of Law, Institute of Public Law of Mykolas Romeris University (Vilnius, Lithuania).

Address of the editorial office: 57/3 Velyka Vasylkivska Street, Kyiv, 03150, Ukraine

Tel.: +38 (063) 758 57 24

E-mail: easternlaw.ua@gmail.com

Website: <http://easternlaw.com.ua>

ЗМІСТ

Грібов М.Л., Ясінський В.О. Вплив умов воєнного стану на протидію наркозлочинності оперативними підрозділами Національної поліції України.....	9
Гринько С.Д. Особливості цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану споживачам внаслідок недоліків товарів, робіт (послуг) в умовах гібридної війни в Україні.....	21
Дідківська Г.В., Фірскіна К.М. Шкода завдана кримінальними правопорушеннями довкіллю в Україні.....	31
Карелін В.В. Правове регулювання матеріальної відповідальності засуджених до позбавлення волі.....	37
Малетова О.С., Гнідаш В.С. Розслідування воєнних злочинів: збирання й архівування доказів та інформації в умовах збройного конфлікту в Україні.....	45
Приймаченко Д.В., Островський С.О., Зима В.М. Особливості правового регулювання мобілізаційної підготовки в Україні.....	54
Проневич О.С., Берlach А.І., Діхтієвський П.В. Судовий контроль як правовий інструмент забезпечення реалізації легального інтересу у сфері містобудування.....	62
Чорна В.Г., Кузьменко О.В. Міжнародний досвід провадження екологічної політики Сполучених Штатів Америки.....	73
Яковюк І.В., Шимоня К.В., Якушев О.В. Сучасний стан і перспективи адаптації української освіти до стандартів Європейського Союзу.....	79
Баркалов О.О. Парламентський контроль в сфері надрокористування.....	93
Гапонов О.О. Стратегічні цілі розвитку та модернізації транспортної інфраструктури в умовах особливого періоду.....	100
Гарбінська-Руденко А.В., Михайлюк А.М., Замота А.О. Адміністративні засади у бюджетних правовідносинах.....	107
Куценко В.І., Шиян Д.С., Шиян О.Ю. Вина у кримінальному правопорушенні у виді нецільового використання бюджетних коштів.....	115
Лаговська Н.В., Лаговський О.В. Охорона прав інтелектуальної власності на програмне забезпечення в Україні.....	122

Лугіна Н.А., Білінська Ю.О., Добровольська Ю.О. Проблеми правового регулювання етичної поведінки в правоохоронних органах.....	132
Лугіна Н.А., Іваніцький В.М., Підгородецький В.О. Роль правоохоронних органів у виявленні та документуванні воєнних злочинів: національний і міжнародний контекст.....	139
Фещук В.В., Нікончук А.М. Компаративний аналіз особливостей правового регулювання цифрових фінансів у країнах Європейського Союзу.....	146
Андросчук А.Р. Концептуально-правові засади військової служби.....	154
Балашова Д.Д., Зіменс Є.О. Конвергенція трудового законодавства України з <i>acquis communautaire</i> : комплексний аналіз викликів та перспектив євроінтеграційних процесів.....	163
Білик Ю.Г. Експертне забезпечення процесу виявлення терористичної діяльності.....	173
Волкошовець С.В. Особливості кримінальної відповідальності за розбій в умовах воєнного стану.....	179
Грошовик Д.Ю. Оподаткування нерухомого майна фізичних осіб у деяких європейських країнах та в Україні.....	184
Захарчук Р.А. Відповідальність волонтерів за порушення законодавства у сфері волонтерської діяльності.....	195
Запісочний В.О. Використання спеціальних знань у кримінальних провадженнях щодо шахрайства, вчиненого під приводом проповідкування віровчень та виконання релігійних обрядів.....	202
Качковський А.С. Правила обов'язкового розкриття інформації про транскордонні операції платників податків в Італійській Республіці.....	208
Кравчук А.І. Характеристика особи, що вчинила кримінальне правопорушення у сфері господарської діяльності.....	213
Кулик Д.А. Дослідження електронних документів у кримінальних провадженнях про ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів).....	218
Михайлюк М.М. Проблемні питання в діяльності судових органів в умовах воєнного стану.....	223

Мудрак С.І. Процесуальний механізм охорони прав, свобод та законних інтересів учасників кримінального провадження.....	229
Насібович О.О. Механізм запобігання вчинення зловживання владою або службовими повноваженнями державними службовцями.....	235
Самойленко Г. Виготовлення, випуск в обіг і реалізація пам'ятних, інвестиційних і сувенірних монет та сувенірної продукції України.....	240
Секо С.О. Кримінологічна характеристика та попередження економічної організованої злочинності.....	248
Силенко Л.М. Міжнародний досвід правового регулювання надання ритуальних послуг.....	254
Скрипченко Р.І. Поняття корупційних ризиків у службовій діяльності.....	260
Темненко О.В. Виявлення фінансових правопорушень в умовах воєнного стану.....	265
Федоренко Р.І. Суб'єктивні ознаки складів злочинів у сфері земельних відносин: кримінально-правові проблеми встановлення.....	270
Холодков А.В. Види прав осіб з інвалідністю внаслідок війни.....	276
Швайко І.Є., Живицький Н.Н., Вітюк Д.Л. Адміністративно-правове регулювання розподілу владних повноважень у сфері формування та реалізації фіскальної політики.....	283
Шуліка Є.Є. Поняття та функції банківської системи України.....	291
Щербатюк О.О. Принципи правового регулювання цифрових технологій.....	297
Ясніцький Д.С. Відповідальність за невиконання судових рішень.....	304

TABLE OF CONTENTS

M.L. Hribov, V.O. Yasynskyi Impact of Martial Law Conditions on Combating Drug Crime by Operational Units of the National Police of Ukraine.....	9
S.D. Hrynko Features of Civil Liability for Damage Caused to Consumers as a Result of Deficiencies in Goods, Works (Services) in the Context of Hybrid War in Ukraine.....	21
G.V. Didkivska, K.M. Firskina Damage is Caused by Criminal Offenses Environment in Ukraine.....	31
V.V. Karelin Legal Regulation of Financial Liability of Persons Sentenced to Imprisonment.....	37
O.S. Maletova, V.S. Hnidash War Crimes Investigation: Collection and Archiving of Evidence and Information in the Conditions of Armed Conflict in Ukraine.....	45
D.V. Pryimachenko, S.O. Ostrovskyi, V.M. Zyma Features of Legal Regulation of Mobilization Training in Ukraine.....	54
O.S. Pronevych, A.I. Berlach, P.V. Dikhtiievskyi Judicial Control as a Legal Instrument for Ensuring the Implementation of Legal Interest in the Field of Urban Planning.....	62
V.H. Chorna, O.V. Kuzmenko International Experience in Implementing Environmental Policy of the United States of America.....	73
I.V. Yakoviuk, K.V. Shymonia, O.V. Yakushev Current Status and Prospects of Adaptation of Ukrainian Education to European Union Standards.....	79
O.O. Barkalov Parliamentary Control in the Field of Subsoil Use	93
O.O. Haponov Strategic Directions of Development and Modernization of Transport Infrastructure in the Conditions of a Special Period.....	100
A.V. Harbinska-Rudenko, A.M. Mykhailiuk, A.O. Zamota Administrative Principles in Budgetary Legal Relations.....	107
V.I. Kutsenko, D.S. Shyian, O.Yu. Shyian Guilt in a Criminal Offense in the Form of Misuse of Budget Funds.....	115
N.V. Lagovska, O.V. Lahovskyi Protection of Intellectual Property Rights for Software in Ukraine	122

N.A. Luhina, Yu.O. Bilinska. Yu.O. Dobrovolska Problems of Legal Regulation of Ethical Behavior in Law Enforcement Bodies.....	132
N.A. Luhina, V.M. Ivanitskyi, V.O. Pidhorodetskyi Role of Law Enforcement Agencies in the Detection and Documentation of War Crimes: National and International Context.....	139
V.V. Feshchuk, A.M. Nikonchuk Comparative Analysis of the Features of Legal Regulation of Digital Finance in the Countries of the European Union.....	146
A.R. Androshchuk Conceptual and Legal Foundations of Military Service	154
D.D. Balashova, Ye.O. Zimens Convergence of Ukrainian Labor Legislation with the Acquis Communautaire: a Comprehensive Analysis of the Challenges and Prospects of European Integration Processes.....	163
Yu.G. Bilyk Expert Support for the Process of Detecting Terrorist Activity	173
S.V. Volkoshovets Features of Criminal Liability for Robbery under Martial Law.....	179
D.Yu. Groshovyk Taxation of Real Estate Owned by Individuals in Some European Countries and in Ukraine.....	184
R.A. Zakharchuk Liability of Volunteers for Violations of Volunteer Activity Legislation.....	195
V.O. Zapisochny Use of Specialized Knowledge in Criminal Proceedings Regarding Fraud Committed under the Pretext of Preaching Beliefs and Performing Religious Rites.....	202
A.S. Kachkovskyi Mandatory Disclosure Rules on Cross-Border Taxpayer Arrangements in the Italian Republic.....	208
A.I. Kravchuk Characteristics of a Person who Committed a Criminal Offense in the Field of Economic Activity.....	213
D.A. Kulyk Research of Electronic Documents in Criminal Proceedings on Evasion of Taxes, Fees (Mandatory Payments).....	218
M.M. Mykhailiuk Problematic Issues in the Activities of Judicial Bodies under Martial Law.....	223

S.I. Mudrak Procedural Mechanism for Protecting the Rights, Freedoms and Legitimate Interests of Participants in Criminal Proceedings.....	229
O.O. Nasibovich Mechanism for Preventing Abuse of Power or Official Authority by Civil Servants.....	235
H. Samoilenko Manufacture, Circulation, and Distribution of Commemorative, Investment, and Souvenir Coins and Souvenir Products of Ukraine.....	240
S.O. Seko Criminology Characteristics and Prevention of Economic Organized Crime.....	248
L.M. Sylenko International Experience in the Legal Regulation of Funeral Services Provision.....	254
R.I. Skrypchenko The Concept of Corruption Risks in Official Activities	260
O.V. Temnenko Detecting Financial Crimes under Martial Law	265
R.I. Fedorenko Subjective Signs of Crimes in the Field of Land Relations: Criminal Law Problems of Establishing.....	270
A.V. Kholodkov Types of Rights of Persons with Disabilities Resulting from War	276
I.E. Shvaiko, N.N. Zhivitskiy, D.L. Vityuk Administrative and Legal Regulation of the Distribution of Powers in the Sphere of Formation and Implementation of Fiscal Policy.....	283
Ye.Ye. Shulika Concepts and Functions of the Banking System of Ukraine	291
O.O. Shcherbatiuk Principles of Legal Regulation of Digital Technologies	297
D.S. Yasnitskyi Liability for Failure to Comply with Court Decisions	304

УДК 343.98:343.3/.7

Лугіна Н.А. –

к.ю.н., доцент кафедри кримінального права та процесу,

Державний податковий університет

e-mail: natali.lugina7@gmail.com

ORCID: ID 0000-0001-6005-2943

N.A. Luhina –

Candidate of Juridical Sciences,

Associate Professor of the Department of Criminal Law and Procedure,

State Tax University

(31 Universytetska Street, Irpin, 08200, Ukraine)

e-mail: natali.lugina7@gmail.com

ORCID: ID 0000-0001-6005-2943

Білінська Ю.О. –

Здобувач вищої освіти

другого (магістерського) рівня вищої освіти

Державний податковий університет

E-mail: yulia26bilinska@gmail.com

ORCID: ID 0009-0008-3126-9834

Yu.O. Bilinska –

Seeker for the Second (Master's) Level of Higher Education,

State Tax University

(31 Universytetska Street, Irpin, 08200, Ukraine)

E-mail: yulia26bilinska@gmail.com

ORCID: ID 0009-0008-3126-9834

Добровольська Ю.О. –

Здобувач вищої освіти

першого (бакалаврського) рівня вищої освіти

Державний податковий університет

E-mail: misuchenko14@gmail.com

ORCID: ID 0009-0007-9525-508X

Yu.O. Dobrovolska –

Seeker for the First (Bachelor's) Level of Higher Education,

State Tax University

(31 Universytetska Street, Irpin, 08200, Ukraine)

E-mail: misuchenko14@gmail.com

ORCID: ID 0009-0007-9525-508X

Проблеми правового регулювання етичної поведінки в правоохоронних органах

У статті досліджуються проблеми правового регулювання етичної поведінки працівників правоохоронних органів України як одного з ключових чинників підвищення довіри суспільства до інституцій правопорядку. Акцентовано увагу на значенні етичних норм у формуванні професійної культури поліцейських, прокурорів, співробітників Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань та інших органів, що здійснюють правоохоронну діяльність. Проведено детальний аналіз чинної нормативної бази, зокрема положень Конституції України, Законів України «Про Національну

поліцію», «Про прокуратуру», «Про Службу безпеки України», Дисциплінарного статуту та Кодексу етики поліцейського.

Автор наголошує на фрагментарності існуючих етичних стандартів, відсутності єдиного етичного кодексу для всіх категорій правоохоронців та недостатній ефективності чинних документів у практичному застосуванні. У статті підкреслено відсутність єдиних підходів до формування та реалізації етичної політики в різних силових структурах, що призводить до нерівномірного правозастосування та зниження стандартів професійної поведінки. Розглядається проблема інституційної слабкості механізмів контролю за дотриманням етичних норм, зокрема брак незалежних органів нагляду, прозорості дисциплінарних процедур та ефективних каналів зворотного зв'язку з громадськістю.

Окремий розділ статті присвячено вивченню міжнародного досвіду етичного регулювання в правоохоронних органах, зокрема моделі незалежного нагляду в США (наприклад, Civilian Review Boards), кодексів честі поліції Великобританії, систем етичного контролю в країнах Європейського Союзу та Скандинавії. Проведено порівняльно-правовий аналіз, що дозволяє виокремити кращі практики, придатні для адаптації в українських умовах. Автор звертає увагу на важливість незалежного інституційного контролю, наявності превентивних освітніх програм, публічного звітування та участі громадськості у формуванні етичної політики правоохоронних органів.

Ключові слова: етична поведінка, правоохоронні органи, правове регулювання, мораль, службова етика.

N.A. Luhina, Yu.O. Bilinska. Yu.O. Dobrovol'ska, Problems of Legal Regulation of Ethical Behavior in Law Enforcement Bodies

The article examines the problems of legal regulation of ethical behavior of law enforcement officers of Ukraine as one of the key factors in increasing public trust in law enforcement institutions. The emphasis is on the importance of ethical norms in the formation of the professional culture of police officers, prosecutors, employees of the Security Service of Ukraine, the State Bureau of Investigation and other bodies engaged in law enforcement activities. A detailed analysis of the current regulatory framework is carried out, in particular the provisions of the Constitution of Ukraine, the Laws of Ukraine “On the National Police”, “On the Prosecutor’s Office”, “On the Security Service of Ukraine”, the Disciplinary Statute and the Code of Ethics of a Police Officer. The author emphasizes the fragmentation of existing ethical standards, the absence of a single ethical code for all categories of law enforcement officers and the insufficient effectiveness of current documents in practical application. The article emphasizes the lack of unified approaches to the formation and implementation of ethical policy in various law enforcement agencies, which leads to uneven law enforcement and a decrease in standards of professional behavior. The problem of institutional weakness of mechanisms for monitoring compliance with ethical norms is considered, in particular, the lack of independent supervisory bodies, transparency of disciplinary procedures and effective channels of feedback to the public.

A separate section of the article is devoted to the study of international experience in ethical regulation in law enforcement agencies, in particular, the model of independent supervision in the USA (for example, Civilian Review Boards), codes of honor of the police of the UK, systems of ethical control in the countries of the European Union and Scandinavia. A comparative legal analysis is conducted, which allows to identify the best practices suitable for adaptation in Ukrainian conditions. The author draws attention to the importance of independent institutional control, the availability of preventive educational programs, public reporting and public participation in the formation of ethical policy of law enforcement agencies.

Keywords: ethical behavior, law enforcement agencies, legal regulation, morality, official ethics.

Постановка проблеми. Формування та дотримання етичних норм у діяльності правоохоронних органів має надзвичайно важливе значення для забезпечення правопорядку, законності та довіри громадян до державних інституцій. Етична поведінка

працівників правоохоронної сфери є не лише моральною вимогою, а й юридично значущим елементом професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема етики в діяльності органів правопорядку висвітлюється в роботах таких

дослідників, як: Свічкарьова Я. В., Петрова Г. М., Сдобнова А. Г., Павлишин О. В., Кравчук О. В., Кравченко О. С., Здреник І. В., Повалена М. В., Савайда О. І та інші. Їхні дослідження охоплюють як теоретичні аспекти, так і практичні виклики, однак питання правового механізму забезпечення етичної поведінки потребує подальшого уточнення.

Невирішені раніше проблеми.

Незважаючи на існування окремих нормативно-правових актів (зокрема Кодексу етики поліцейського, Дисциплінарного статуту), етична поведінка працівників залишається регульованою фрагментарно. Не визначено чітких юридичних наслідків за порушення етичних стандартів, що створює правову невизначеність.

Метою статті є комплексний аналіз проблем правового регулювання етичної поведінки в правоохоронних органах України та розробка пропозицій щодо вдосконалення законодавства.

Виклад основного матеріалу. Етична поведінка працівників правоохоронних органів має не лише моральне, а й юридичне значення. У більшості випадків саме вона визначає рівень довіри громадян до правоохоронної системи та ефективність її функціонування. Проте сучасна правова база України, яка регулює етичну поведінку, є фрагментарною та недостатньо структурованою.

Професійна етика — це сукупність цінностей, принципів і норм поведінки, властивих певній професійній спільноті, які визначають моральні орієнтири у професійній діяльності. Крім того, цей термін позначає напрям етичної науки, що досліджує зазначену систему. Основне завдання норм професійної етики — регулювання взаємин професіоналів із владними структурами та громадянським суспільством, а не лише внутрішніх відносин у колективі [1, с. 75-78].

Професійна етика сприяє формуванню патріотизму, відповідального ставлення до державних установ, інших організацій, об'єднань і громадян, а також забезпечує моральну основу професійних взаємин. Принципи й норми професійної етики формуються під впливом суспільства, яке висловлює свої запити, очікування та визначає межі професійної поведінки й компетентності. Етичні вимоги,

закріплені в правових актах, добровільно приймаються представниками професій, що базуються на взаємодії між людьми, і є обов'язковими для дотримання. Їх порушення може мати правові наслідки, зокрема звільнення чи усунення від виконання професійних обов'язків.

Одним із головних нормативних актів, який частково охоплює етичні норми, є Кодекс етики поліцейського, прийнятий Наказом МВС України №1179 від 09.11.2016 року. У ньому визначаються основні моральні принципи, зокрема повага до прав людини, чесність, неупередженість, об'єктивність. Проте його юридичний статус залишається сумнівним: кодекс не має сили закону, отже, не забезпечує реального механізму контролю та притягнення до відповідальності за порушення його положень [3].

Схожа ситуація спостерігається і в інших структурах - СБУ, прокуратурі, ДБР. Норми етики або прописані у внутрішніх інструкціях, або взагалі не конкретизовані. Таке становище унеможливорює реалізацію принципу «етичної відповідальності» - тобто формальної відповідальності не тільки за порушення закону, а й за негідну поведінку, яка суперечить морально-етичним стандартам.

Визначення ціннісних основ поліцейської діяльності додає правоохоронній практиці змісту та глибшого розуміння. Цінності відображають те, що є важливим і значущим у професійній сфері. У демократичному суспільстві поліція відстоює такі ключові цінності, як повага до людського життя, гідності, справедливості, солідарності, а також соціальна й культурна значущість особистості. Основними цінностями у професійній діяльності поліцейського виступають верховенство права, гуманізм та професіоналізм. Вони мають регуляторну роль, визначають межі й принципи поведінки, а також формують основу для розуміння суті й призначення поліцейської професії [3, с. 32-43]. Належний рівень етики в роботі поліцейського чи слідчого сприяє зниженню кількості правопорушень з боку працівників, попередженню корупційних ризиків та підвищенню ефективності оперативної діяльності. Етична поведінка виступає своєрідним «бар'єром» для зловживань, а також

формує образ органу як такого, що діє виключно в інтересах суспільства.

Нормативна база, яка регламентує етичну поведінку працівників правоохоронних органів в Україні, є недостатньо розвиненою, незважаючи на наявність окремих актів. Основні етичні принципи зафіксовані в таких документах:

1) Конституція України (ст. 3 - права і свободи людини є найвищою соціальною цінністю) [4];

2) Закон України «Про Національну поліцію» [5];

3) Кодекс етики поліцейського (Наказ МВС №1179 від 09.11.2016 р.);

4) Загальні положення Закону «Про державну службу» щодо доброчесності та етичної поведінки.

Кодекс етики поліцейського містить низку положень про повагу до особистості, неупередженість, заборону дискримінації, дотримання законності. Однак документ має рекомендаційний характер, не є законом, а отже — не містить механізмів реального правового впливу у разі його порушення.

Крім того, у прокуратурі, Службі безпеки України та інших правоохоронних органах відсутній єдиний підхід до регулювання етичних питань. Етичні норми здебільшого містяться у внутрішніх положеннях, інструкціях або взагалі не врегульовані на належному рівні. Це призводить до різного трактування понять і складнощів у застосуванні дисциплінарної відповідальності за порушення моральних принципів.

Таким чином, чинна нормативна база не забезпечує належного рівня регулювання етичної поведінки. Відсутність уніфікованого законодавства та єдиної системи моніторингу етичних порушень створює простір для зловживань та уникнення відповідальності.

Постановою Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2016 р. № 65 «Про затвердження Правил етичної поведінки державних службовців», що втратила чинність у березні 2017 р., було затверджено Правила етичної поведінки державних службовців (далі — Правила). Цей нормативно-правовий акт конкретизував вимоги до поведінки державних службовців, наведені у Законі, та логічно доповнював його. Однак його зміст і назва, на нашу думку, не корелювали між собою. Правила

ґрунтувалися на дотриманні державними службовцями 7 принципів:

1) служіння державі і суспільству;

2) гідної поведінки;

3) доброчесності;

4) лояльності;

5) політичної нейтральності (дублюється із статтею Закону України «Про корупцію»);

6) прозорості і підзвітності;

7) сумлінності [6, с. 146-151].

Правоохоронна система України є багаторівневою і включає поліцію, прокуратуру, Службу безпеки України, Державне бюро розслідувань, Національне антикорупційне бюро тощо. Кожен із цих органів має власну структуру, функціональні обов'язки, внутрішні регламенти і, відповідно, підходи до питань етики.

У Національній поліції України питання етичної поведінки частково врегульовані на рівні підзаконних актів, насамперед — через згаданий Кодекс етики поліцейського. Також певні етичні обмеження містяться у Дисциплінарному статуті. Однак за відсутності чітко прописаного порядку оцінки порушень або санкцій, більшість таких справ залишаються на розсуд керівництва.

У прокуратурі України наявна етична складова як частина загальної професійної відповідальності. Тут працівники підпадають під дію Закону «Про прокуратуру» та внутрішніх інструкцій, але також немає єдиного кодексу етики, що спричиняє суб'єктивізм в оцінці поведінки. Порушення етичних норм зазвичай не мають чіткої кваліфікації, а притягнення до відповідальності залежить від рівня розголосу чи тиску з боку суспільства.

У Службі безпеки України, як і в інших силових структурах, переважає закритість системи. Внутрішні документи, які регламентують поведінку працівників, зазвичай не є публічними. Це створює додаткові ризики для дотримання етичних норм, оскільки відсутність прозорості позбавляє можливості громадського контролю.

Резолюція №690, ухвалена Парламентською асамблеєю Ради Європи 8 травня 1979 року, що містить Декларацію про поліцію, стала важливою віхою у впорядкуванні міжнародного досвіду в галузі правоохоронної діяльності. У вступній частині Декларації підкреслюється, що її прийняття має на меті сприяти повній реалізації прав людини та

основоположних свобод. Окрім розробки етичних норм (деонтології), значна увага в документі приділена визначенню особливого статусу поліцейських, а також створенню директив, які мають регулювати їхню поведінку в умовах війни та надзвичайних ситуацій.

Документ поділено на три розділи: Розділ А — "Етика", Розділ В — "Статус", Розділ С — "Війна і надзвичайний стан (іноземна окупація)". Статті Декларації адресовані не лише поліцейським і їхнім керівникам, а й усій поліцейській структурі, а також органам виконавчої та законодавчої влади. Загалом, цей документ спрямований до урядів країн-членів Ради Європи.

У межах нашого дослідження особливу цінність становить розділ А — "Етика", який містить 16 статей. У них викладено основні етичні принципи діяльності поліції, правила належної поведінки у різних обставинах, а також деонтологічні норми щодо організаційно-управлінських відносин між керівниками та підлеглими [7, с. 21-31].

Таким чином, у різних правоохоронних органах підхід до етики є несистемним, часто декларативним. Відсутність єдиного нормативного базису та незалежних механізмів оцінки призводить до низької ефективності запобігання неетичній поведінці.

Вивчення міжнародного досвіду у сфері правового регулювання етики працівників правоохоронних органів дозволяє виокремити низку ефективних підходів, які могли б бути адаптовані в Україні.

В усіх кодексах простежується також принцип правдивості й точності інформації. Зокрема, в більшості кодексів прямо встановлений обов'язок суб'єктів лобізму робити все можливе, щоб гарантувати правдивість і точність (актуальність, об'єктивність) інформації та тверджень, що надаються представникам органів публічної влади, клієнтам, широкій громадськості [8, с. 66-72]. Канадський та Австрійський кодекси формулюють даний обов'язок дещо інакше – не вводити нікого в оману наданою інформацією.

Як зазначає О. Стеблинська, у міжнародно-правових документах стандарти поліцейської діяльності визначаються як бажані зразки поведінки поліції, її взаємовідносин із населенням. Найчастіше такі стандарти, що

містяться в різних деклараціях, рекомендаціях, керівних принципах, є лише формальними і не мають обов'язкової сили для держав, оскільки в багатьох випадках впливають на міжнародну і національну поліцейську діяльність, підсилюючи договірні положення, або окреслюючи конкретні шляхи імплементації в національне законодавство концептуальних положень, що стосуються здійснення органами поліції покладених на них повноважень [9, с. 34-37]

У Великобританії діє Independent Office for Police Conduct (IOPC) — незалежний орган, що розслідує скарги на поліцейських, зокрема щодо неетичної або дискримінаційної поведінки. Цей орган має повноваження проводити незалежні розслідування та робити висновки, обов'язкові для виконання.

У США функціонують Internal Affairs Units — спеціальні внутрішні підрозділи у кожному правоохоронному органі, що контролюють дотримання етичних та дисциплінарних норм. Важливо, що в багатьох містах додатково існують цивільні наглядові ради, які забезпечують прозорість процесу розслідувань.

У країнах Європейського Союзу діє Європейський кодекс поліцейської етики, прийнятий Комітетом Міністрів Ради Європи. Цей документ окреслює принципи взаємодії поліції з населенням, поваги до прав людини, забезпечення гендерної рівності, недопущення перевищення повноважень.

У Скандинавських країнах практика антикорупційного та етичного контролю є невід'ємною частиною функціонування інституцій. Там активно застосовуються превентивні заходи, такі як обов'язкове проходження курсів з етики, регулярні перевірки морального клімату у колективах та незалежний аудит дій працівників.

Таким чином, міжнародний досвід демонструє, що ефективне регулювання етичної поведінки можливе лише за умов:

- ✓ незалежного нагляду;
- ✓ прозорої системи розслідувань;
- ✓ чітко прописаних стандартів поведінки;
- ✓ активної взаємодії з громадськістю.

Вивчення міжнародного досвіду засвідчує, що ефективне правове регулювання етичної поведінки працівників правоохоронних органів ґрунтується на поєднанні прозорих стандартів, незалежного контролю, превентивних заходів та активної участі громадськості. Запровадження подібних механізмів в Україні сприятиме підвищенню довіри до правоохоронної системи та забезпеченню її відповідності демократичним принципам.

Висновок. Проблематика правового регулювання етичної поведінки працівників правоохоронних органів в Україні залишається надзвичайно актуальною у контексті реформування правоохоронної системи та забезпечення верховенства права. Незважаючи на існування окремих нормативно-правових актів, сучасне регулювання етичних норм є фрагментарним, формальним і часто не забезпечує належного рівня правового впливу у випадках порушення моральних стандартів.

Аналіз чинного законодавства та практики показав, що етичні норми переважно мають рекомендаційний характер, а контроль за їх дотриманням здійснюється неефективно.

Водночас міжнародний досвід демонструє наявність успішних моделей, які ґрунтуються на незалежному нагляді, прозорих процедурах оцінювання поведінки та активній участі громадськості.

Для подолання виявлених проблем необхідним є комплексний підхід, який передбачає:

- 1) прийняття єдиного законодавчого акту, що регламентує етичну поведінку в правоохоронних органах;
- 2) створення незалежних етичних комісій;
- 3) удосконалення процедур дисциплінарної відповідальності за порушення етичних норм;
- 4) запровадження постійного навчання з етики;
- 5) формування позитивного етичного клімату у правоохоронних структурах.

Лише через поєднання правових, організаційних та освітніх заходів можливо досягти справжньої відповідності етичної поведінки працівників правоохоронних органів очікуванням суспільства і міжнародним стандартам.

Список використаних джерел:

1. Свічкарьова Я. В. Професійна етика у діяльності правоохоронних органів. *Науковий вісник ужгородського національного університету*. 2023. С. 75–78. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/281480/275716> (дата звернення: 17.04.2025).
2. Про затвердження правил етичної поведінки поліцейських: Закон України № z1576-16 від 04.11.2022. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text>.
3. Петрова Г. М. Основні цінності й принципи професійної етики поліцейського. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2020. № 19. С. 32–43. URL: <https://philosophy.naiu.kiev.ua/index.php/philosophy/article/download/1245/1248/>.
4. Стаття 3 – Конституція України. *Всі статті – Конституція України*. URL: <https://constitution.in.ua/articles/3/>.
5. Про Національну поліцію: Закон України № 580-VIII від 16.08.2024. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (дата звернення: 17.04.2025).
6. Сдобнова А. Г. Нормативно-правове забезпечення професійно-етичної культури державного службовця в Україні. 2018. Т. 29, № 68. С. 146–151. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/1_2018/29.pdf.
7. Павлишин О. В., Кравчук О. В. Професійно-етичні та деонтологічні засади діяльності поліцейського у сфері забезпечення правопорядку. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2020. № 19. С. 21–31. URL: <https://philosophy.naiu.kiev.ua/index.php/philosophy/article/download/1244/1247/>.
8. Кравченко О. С. Зарубіжний досвід побудови лобістських етичних кодексів та можливості його використання в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: публічне управління та*

адміністрування. 2024. Т. 35, № 2. С. 66–72.
URL: https://www.pubadm.vernadskeyjournals.in.ua/journals/2024/2_2024/14.pdf.
9. Здреник І. В., Пovalena М. В., Савайда О. І. Міжнародні стандарти професійної етики поліцейських. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С. 34–37.
URL: http://www.lsej.org.ua/3_2023/6.pdf.

References:

1. Svichkarova Ya. V. Profesiina etyka u diialnosti pravookhoronnykh orhaniv. *Naukovyi visnyk uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. 2023. S. 75–78. URL: <http://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/281480/275716> (data zvernennia: 17.04.2025).
2. Pro zatverdzhennia pravyl etychnoi povedinky politseiskykh: Zakon Ukrainy № z1576-16 vid 04.11.2022. Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1576-16#Text>.
3. Petrova H. M. Osnovni tsinnosti y pryntsyipy profesiinoi etyky politseiskoho. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava*. 2020. № 19. S. 32–43. URL: <https://philosophy.naiu.kiev.ua/index.php/philosophy/article/download/1245/1248/>.
4. Stattia 3 – Konstytutsiia Ukrainy. Vsi staty – Konstytutsiia Ukrainy. URL: <https://constitution.in.ua/articles/3/>.
5. Pro Natsionalnu politsiu: Zakon Ukrainy № 580-VIII vid 16.08.2024. Ofitsiyni vebportal parlamentu Ukrainy. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text> (data zvernennia: 17.04.2025).
6. Sdobnova A. H. Normativno-pravove zabezpechennia profesiino-etychnoi kultury derzhavnoho sluzhbovtstva v Ukraini. 2018. T. 29, № 68. S. 146–151. URL: https://www.pubadm.vernadskeyjournals.in.ua/journals/2018/1_2018/29.pdf.
7. Pavlyshyn O. V., Kravchuk O. V. Profesiino-etychni ta deontolohichni zasady diialnosti politseiskoho u sferi zabezpechennia pravoporiadku. *Filosofski ta metodolohichni problemy prava*. 2020. № 19. S. 21–31. URL: <https://philosophy.naiu.kiev.ua/index.php/philosophy/article/download/1244/1247/>.
8. Kravchenko O. S. Zarubizhnyi dosvid pobudovy lobistskykh etychnykh kodeksiv ta mozhlyvosti yoho vykorystannia v ukraini. *Vcheni zapysky TNU imeni V.I. Vernadskoho. Seriia: publichne upravlinnia ta administruvannia*. 2024. T. 35, № 2. S. 66–72. URL: https://www.pubadm.vernadskeyjournals.in.ua/journals/2024/2_2024/14.pdf.
9. Zdrenyk I. V., Povalena M. V., Savaida O. I. Mizhnarodni standarty profesiinoi etyky politseiskykh. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal*. 2023. № 3. S. 34–37. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2023/6.pdf.